

دانشگاه علوم پزشکی تهران
دانشکده پزشکی

**عنوان : ملاحظات اخلاقی برنامه پزشکی خانواده و ارائه پیش نویس راهنمای اخلاقی
برنامه پزشکی خانواده در ایران**

پایان نامه برای دریافت درجه دکتری تخصصی PhD

در

اخلاق پزشکی

نگارنده:

سید جواد مدنی

اساتید راهنما

آقای دکتر باقر لاریجانی

آقای دکتر علیرضا باقری

اساتید مشاور

سرکار خانم دکتر سحرناز نجات

آقای دکتر فرشاد فرزادفر

سال ۱۴۰۲

چکیده

عنوان: ملاحظات اخلاقی برنامه پزشکی خانواده و ارائه پیش نویس راهنمای اخلاقی برنامه پزشکی خانواده در ایران

مقدمه: هدف کلی پزشکی، حفظ، ارتقا و بازگشت سلامت انسان است. پزشکی خانواده نوعی طبابت کل نگر، جامع نگر و سلامت نگر است که در آن پزشکان خانواده انسان را با همه ابعاد فیزیولوژیکی، روانشناختی، اجتماعی، محیطی و وجودی اش در نظر گرفته و در هنگام تنظیم برنامه های مدیریت سلامت بیماران، بر روی کل فرد تمرکز می کنند نه بر روی یک مسیر بیوشیمیایی، سیستم، عضو، سن، جنسیت و یا دوره زمانی. به علت متفاوت بودن عملکرد پزشکی خانواده از دیگر رشته های پزشکی مدرن، فعل اخلاقی کار روزمره طب خانواده هم، متفاوت از رفتار اخلاقی در بسیاری از دیگر عرصه های پزشکی است و بر نقاط قوت و ارزش های متفاوتی تأکید دارد. کشور ما بیش از ۱۸ سال است که در حال اجرای طرح پزشکی خانواده است و در آینده ای نه چندان دور، قرار است کل کشور را زیر پوشش آن قرار بدهد که در آن صورت، مسایل اخلاقی آن نیز فراگیر خواهد شد، این مطالعه در نظر دارد ضمن تعریف دقیق مفهوم، ارزشها، اصول و رویکرد پزشکی خانواده و بیان انواع و اشکال مختلف اجرای آن، ملاحظات اخلاقی مطرح در برنامه پزشکی خانواده را بررسی و تحلیل کرده و پیش نویس راهنمای اخلاقی این برنامه در ایران را ارائه کند.

روش کار: مطالعه حاضر، پژوهشی جامع در راستای بررسی ملاحظات اخلاقی برنامه پزشکی خانواده و ارائه پیش نویس راهنمای اخلاقی برنامه پزشکی خانواده در ایران است که از سه مرحله تشکیل شده است. مرحله اول مطالعه ای کتابخانه ای و چند قسمتی است که برای تعیین مسایل اخلاقی پزشکی خانواده، با جستجو در مقالات، کتب، کوریکولومها، راهنماهای اخلاقی و دیگر متون مرتبط جهان و ایران، انجام شد. مرحله دوم مطالعه ای کیفی و سه قسمتی است، که به صورت مصاحبه عمیق با دریافت کنندگان خدمات (بیماران)، ارائه دهندگان خدمات (پزشکان) و سیاستگذاران و مجریان برنامه پزشکی خانواده در ایران، انجام گردید، تا دیدگاه این سه گروه در مورد برنامه پزشکی خانواده و مسایل اخلاقی آن، با تحلیل محتوای مصاحبه ها به دست آید. با مقایسه و تطابق مسایل مهم و مورد تاکید نتایج دو مرحله قبل، عناوین اولیه مسایل اخلاقی برنامه پزشکی خانواده در ایران حاصل شد که در مرحله سوم در یک بحث گروهی، در معرض نظر متخصصان اخلاق پزشکی و پزشکی خانواده قرار گرفت و پس از اصلاح، تشکیل عناوین نهایی مسایل اخلاقی پزشکی خانواده و اجرای برنامه آن در ایران را داد. در نهایت پیش نویس راهنمای اخلاقی پزشکی خانواده و اجرای برنامه آن، با استفاده از این عناوین تهیه گردید.

نتایج: در مطالعات جامع کتابخانه ای انجام شده در متون مختلف و متنوع، مسایل و ملاحظات اخلاقی پزشکی خانواده از دیدگاه کارشناسان مختلف جهان به دست آمد، ضمن اینکه مسایل اخلاقی موجود در متن برنامه پزشکی خانواده ایران هم مشخص و نقد گردید. در مطالعات کیفی میدانی، عوامل بروز مشکلات اخلاقی و مسایل اخلاقی برنامه پزشک خانواده ایران از دیدگاه دریافت کنندگان خدمات، ویژگیهای عامل بروز، مسایل اخلاقی و راه حل های اصلاح مشکلات برنامه پزشک خانواده ایران از دیدگاه پزشکان خانواده شاغل در طرح، و علل و موانع اجرای برنامه پزشک خانواده از دیدگاه سیاستگذاران و مجریان برنامه پزشکی خانواده ایران، به دست آمد. پس از مقایسه و تطبیق اطلاعات مختلف کسب شده و به دست آوردن مسایل اخلاقی برنامه پزشکی خانواده ایران، عناوین اولیه مسایل اخلاقی رشته، برنامه و اجرای پزشکی خانواده ایران تهیه شد. این عناوین در مطالعه کیفی بحث گروهی، در معرض نقد و بررسی جمعی از متخصصان اخلاق پزشکی و پزشکی خانواده ایران قرار گرفته و اصلاح و نهایی گردید که عناوین اصلی مسایل اخلاقی آن شامل تعهد حرفه ای، روابط، رازداری و حریم خصوصی، تصمیم گیری، مسایل اخلاقی در ارتباط با کودکان و نوجوانان، اخلاق در اقتصاد مراقبت های بهداشتی، خطای پزشکی، مسایل اخلاقی آغاز حیات، مسایل اخلاقی پایان حیات، اخلاق پژوهش و مسایل فرهنگی می باشد. و عناوین اصلی مسایل اخلاقی اجرای کلان آن شامل در سطوح کلان شامل سیاستگذاری و مدیریت در اجرای برنامه، فراهم کردن منابع و زیر ساختها در اجرای برنامه و مسایل فرهنگی در اجرای برنامه می باشد. عناوین اصلی مسایل اخلاقی اجرای خرد آن هم شامل کاهش انگیزه تیم پزشکی خانواده، محدودیتهای موجود در اجرای برنامه و بی کفایتی ها در اجرای برنامه می باشد. سپس پیش نویس راهنمای اخلاقی برنامه پزشکی خانواده ایران بر این اساس نوشته شد.

نتیجه گیری: ملاحظات اخلاقی برنامه پزشکی خانواده را می توان به سه حوزه مسایل اخلاقی رشته، اخلاقی بودن برنامه و نحوه اجرای اخلاقی آن تقسیم بندی کرد. که در این مطالعات به همه آنها پرداخته شد. ولی با توجه به اینکه مردم، بین رشته، برنامه و نحوه اجرای آن تفکیکی قائل نمی شوند. و فقط دریافتهای از موضوع، معیار رضایتشان خواهد بود، بنابراین برای برنامه ریزی و اصلاح مسایل اخلاقی، باید علاوه بر خود مسأله به حوزه شمول آن هم توجه نمود. به طوری که در بعضی موارد، اصلاحات فقط باید در خود برنامه یا فرآیندها صورت گیرد ولی در جای دیگری که مشکل در اجرای برنامه در منطقه ای خاص است. علاوه بر توجه به فرد مجری و عملکرد وی، باید شرایط محیط اجرا هم مورد بررسی و تجدید نظر قرار گیرد.

کلمات کلیدی: پزشکی خانواده؛ برنامه پزشکی خانواده؛ اخلاق؛ ملاحظات اخلاقی؛ نقد اخلاقی.